

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kuntatalouden suunta ja näkymät uuden hallituskauden alkaessa

USO teemaseminaari

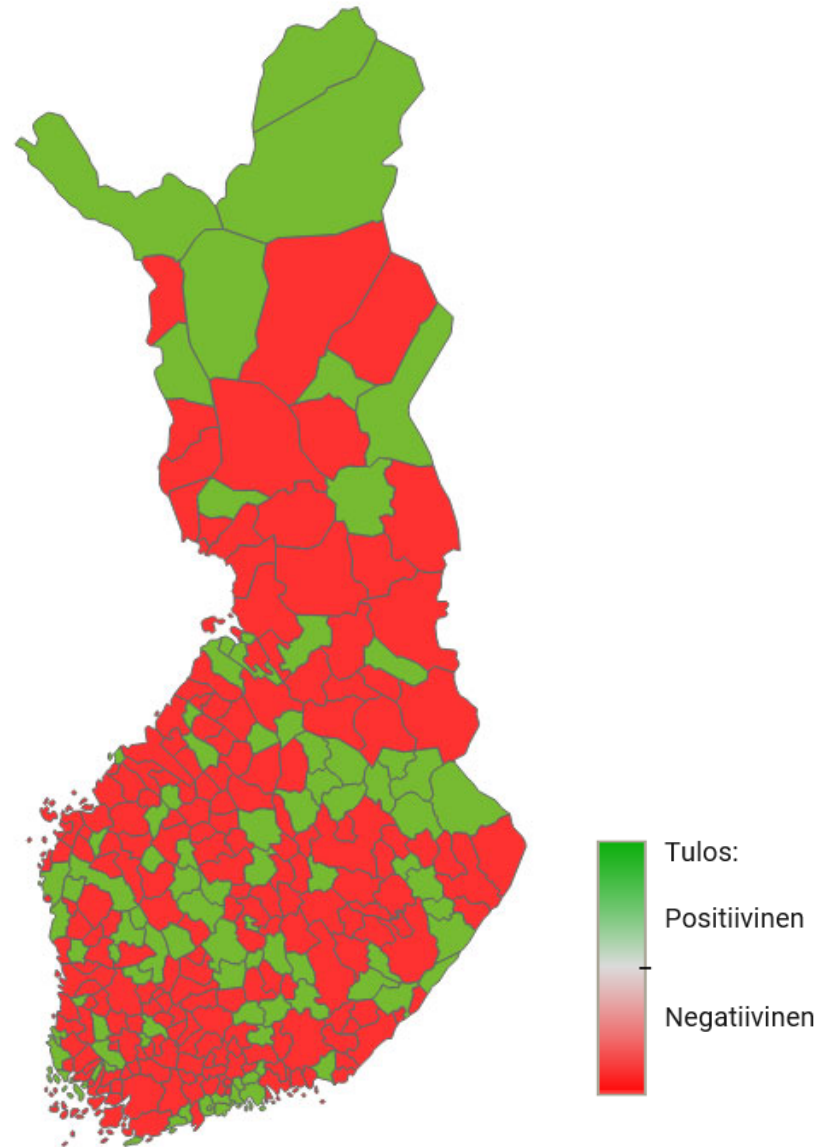
Minna Punakallio
@MinnaPunakallio

6.6.2019

Manner-Suomen kuntien tilinkauden tulos vuonna 2018

Yhteensä 209 kuntaa teki
negatiivisen tuloksen.

Lähde: Tilastokeskus,
tilinpäätösennakkotiedot
Päivitetty: 31.5.2018 / mm

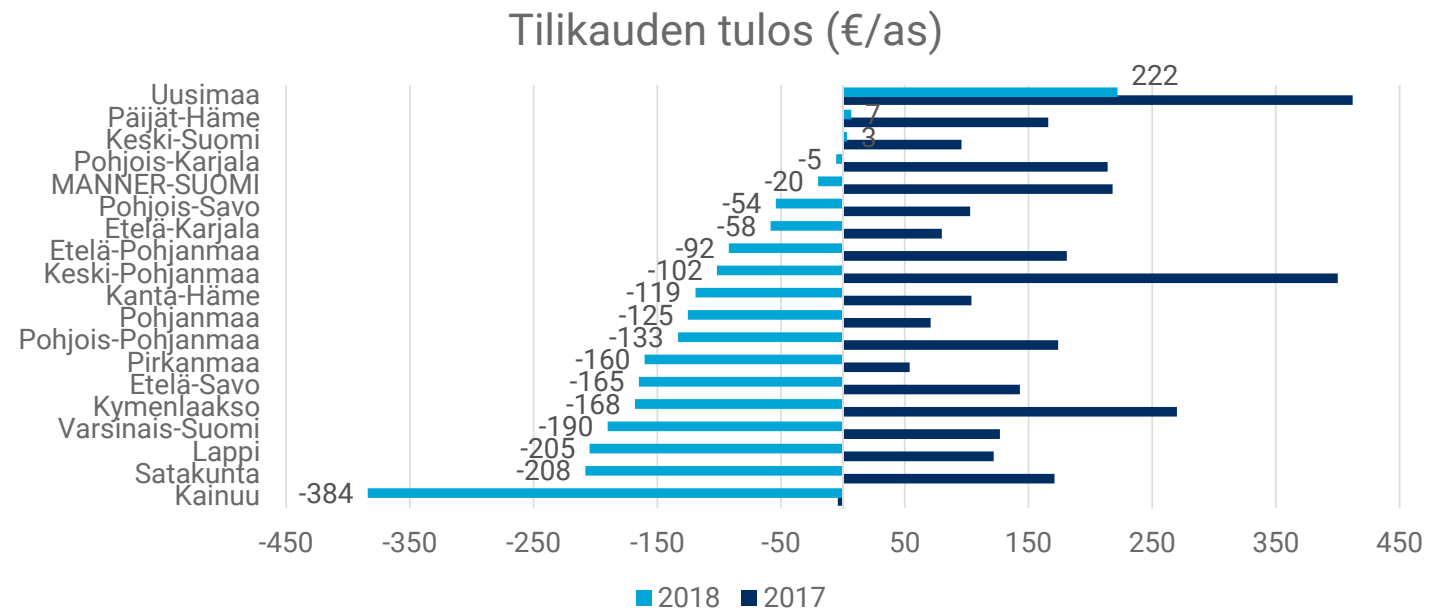
Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösten keskeisiä eriä vuosilta 2017 ja 2018

	Mrd. euroa		Vuosi muutos, %	
	2017	2018	2017	2018
Toimintatuotot	9,2	9,5	-3,0	3,3
Toimintakulut	-36,7	-38,1	-2,0	3,7
Toimintakate	-27,5	-28,6	-1,0	3,9
Verorahoitus yhteensä	31,1	30,9	0,5	-0,5
Verotulot	22,5	22,4	2,0	-0,5
Valtionosuudet	8,5	8,5	-3,3	-0,5
Vuosikate	4,0	2,7	15,7	-32,7
Poistot ja arvonalentumiset	-2,8	-2,8	3,5	0,1
Tilikauden tulos	1,3	-0,1		
Bruttoinvestoinnit	-4,6	-4,8	6,6	4,7
Toiminnan ja investointien rahavirta	0,1	-1,7		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,3	2,8	-9,7	24,4
Lainakannan muutos	0,3	1,0		
Lainakanta 31.12.	18,4	19,4	1,8	5,6
Rahavarat 31.12.	6,4	6,0	12,7	-5,7

Lähde: Tilastokeskus, vuosi 2018
tilinpäätösennakkotiedot
Päivitetty: 31.5.2018 / mm

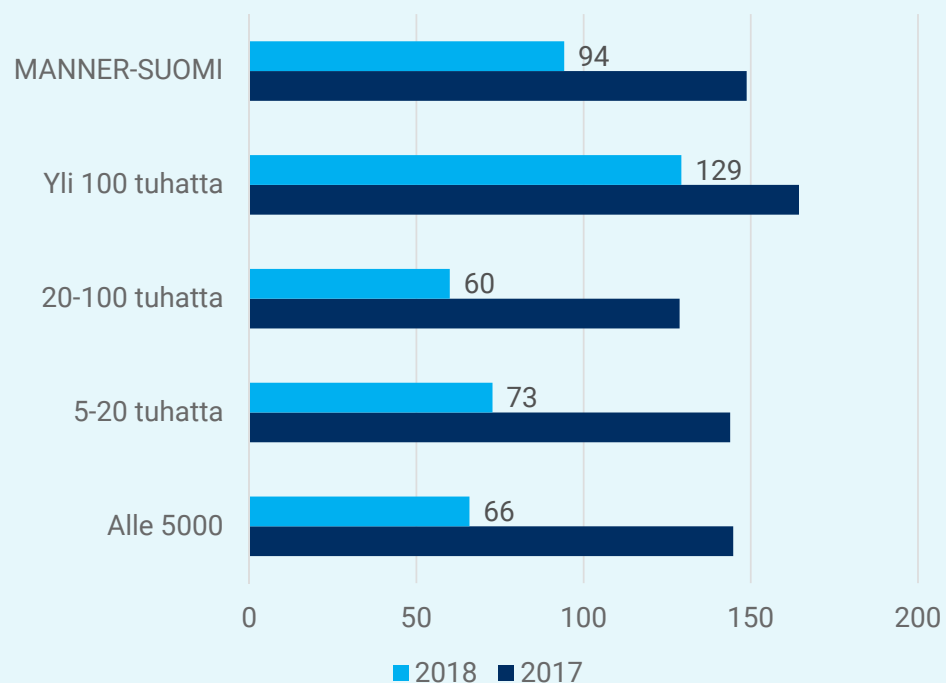
Kuntatalouden tila heikkeni 2018, koska palveluiden kysyntä kasvoi, poikkeus-tekijöitä, suuret leikkaukset

- Palveluiden kysyntä kasvoi, kuntien tehtäviin kohdistui lukuisia muutostekijöitä
- Kuntasopeutus eli säästöläit epäonnistuivat, indeksileikkaukset sekä kiky-leikkaukset, poikkeuksellisen suuret veronpalautukset
- Kuntataloutta heikensi myös sote- ja maakuntauudistusvalmistelu
- Investointipaineet

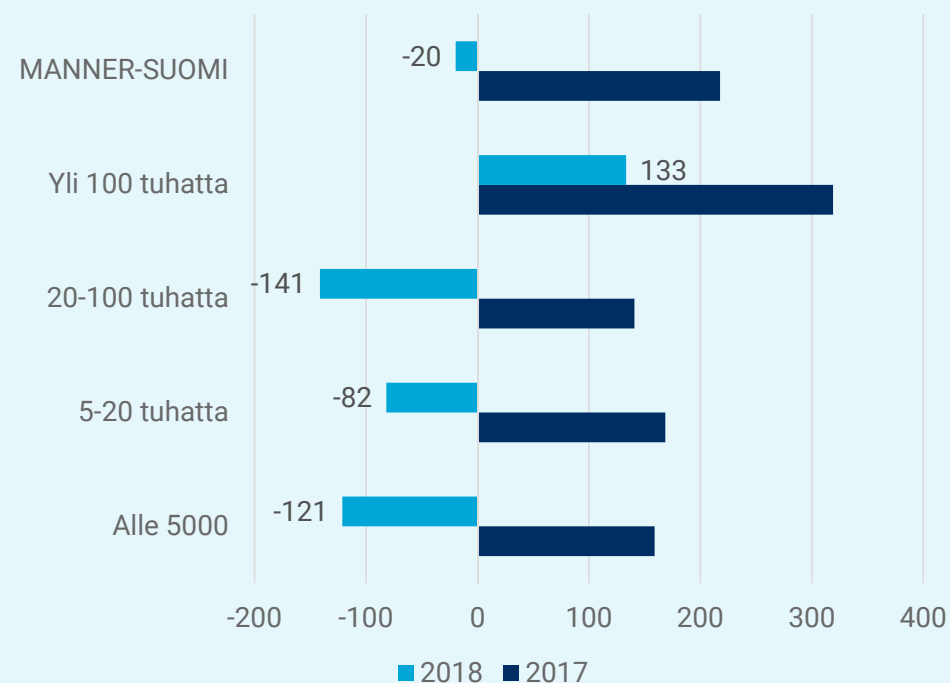
Manner-Suomen kuntien talous kuntakoon mukaan 2017-2018

Vuosikate % poistoista

Lähde: Tilastokeskus, tilinpäätösennakkotiedot

Tilikauden tulos (€/as)

Lähde: Tilastokeskus, tilinpäätösennakkotiedot

Kuntatalous 2019 ensimmäisellä neljänneksellä

Keskeisiä poimintoja kunnista ja kuntayhtymistä

	KUNNAT		KUNTAYHTYMÄT	
	2019 tammi-maaliskuu	Muutos-% ed. vuodesta	2019 tammi-maaliskuu	Muutos-% ed. vuodesta
Toimintatuotot yhteensä	2 659	-1,7 %	4 543	9,2 %
maksutuotot	369	-1,9 %	180	14,2 %
Toimintakulut yhteensä	10 362	4,2 %	4 167	8,3 %
Palkat ja palkkiot	2 504	1,1 %	1 407	5,9 %
Henkilöstösivukulut	669	-1,6 %	1 735	3,7 %
Palvelujen ostot	5 288	7,6 %	1 566	12,9 %
Avustukset	497	0,5 %	69	40,9 %
Toimintakate	-7 664	6,4 %	378	20,5 %
Verotulot	6 164	2,1 %		
Valtionosuudet	2 225	0,7 %		
Vuosikate	750	-28,8 %	355	21,8 %
Poistot	527	3,8 %	141	-1,6 %
Tilikauden tulos	329	-40,6 %	213	44,6 %
Investointimenot yhteensä	540	21,2 %	207	13,7 %
Lainakanta	17 633	11,3 %	3 934	13,5 %

Miltä kuntien tulo- ja menoennusteet näyttävät?

Julkisen talouden suunnitelma kertoo julkisen talouden ennusteen. Kuntatalousohjelma syventää.

- Julkisen talouden suunnitelma (JTS) sisältää hallituksen talousennusteen sekä koko julkista taloutta (valtiontalous, kuntatalous, sosiaaliturvarahastot) koskevat hallituksen linjaukset
- Kevään 2019 JTS tekninen eli se ei sisällä vielä Antti Rinteen hallitusohjelman vaikutuksia
- [Yleiskuvaus](#) JTS:n sisällöstä (Kuntaliiton sivustolla).
- Antti Rinteen hallitusohjelman 1. JTS julkaistaan syksyllä
- Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä julkaistaan myös kuntatalousohjelma

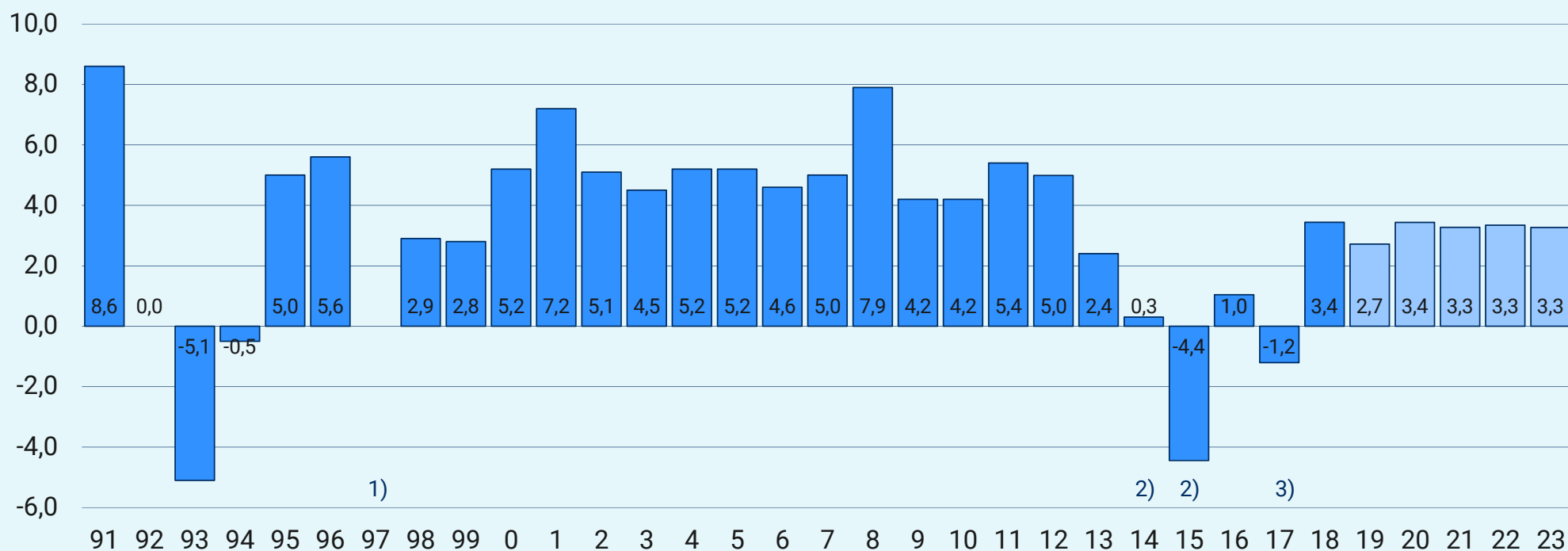

Kuntatalousohjelma 2020–2023, Kevät 2019

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2019:30

Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvuprosentit

1) Mm. opetustoimen ylläpitäjämallin johdosta vuosi 1997 ei ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa

2) Vuosina 2014-2015 toimintamenojen kasvua hidastaa kunnallisten ammattikorkeakoulujen sekä liikelaitosten yhtiöittäminen.

Lisäksi vuonna 2015 menojen tasoon vaikuttaa tilastouudistus. Ilman näitä toimenpiteitä kasvu olisi ollut vuosina 2014 ja 2015 noin 1 %.

3) Vuonna 2017 toimintamenoissa näkyy perustoimeentulotuen maksatuksen ja laskutuksen siirto

Kelalle sekä kiky-sopimus. Ilman näitä toimenpiteitä kasvu olisi noin 1 %.

Lähde: Vuodet 2017 ja 2018 Tilastokeskus,
Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

Tekninen kehys lopettaa osan edellä mainituista leikkauksista, mutta ei kaikkia.

- **Peruspalvelujen valtionosuus kasvaa v. 2020 voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti 989 milj. euroa johtuen:**
 - Kilpailukyky sopimukseen liittyvä kuntien valtionosuusvähennys lomarahaleikkauksen perusteella poistuu vuonna 2020 (**+315 milj. €**)
 - Lomarahaleikkaukseen liittyvän kaksinkertaisen valtionosuusleikkauksen kompensatio (**+237 milj. €**),
 - Indeksikorotukset voimaan 2020 eteenpäin (määräaikainen laki indeksijäädytyksistä vuosina 2016-2019 päättyy) (**+187 milj. €**),
 - valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta (**+101 milj. €**) sekä
 - verotulomenetysten kompensatioiden kasvusta, jos 2020 kevennetään verotusta (**+215 milj. €**).
- **Nämä eivät vahvista kuntataloutta, mutta lopettavat sen heikentymisen näiltä osin.**

Kuntien ja kuntayhtymien talous, mrd.€ (painelaskelman mukaan)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintakate	-27,50	-28,55	-29,42	-30,59	-31,72	-32,90	-34,10
Verotulot	22,55	22,44	23,80	24,56	25,49	26,29	27,05
Käyttötalouden valt.os.	8,54	8,49	8,29	9,28	9,41	9,80	10,23
Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,37	0,32	0,27	0,17	0,08	-0,02	-0,11
Vuosikate	3,96	2,70	2,93	3,42	3,25	3,17	3,06
Poistot	-2,82	-2,74	-2,84	-2,94	-3,04	-3,14	-3,24
Satunnaiset erät, netto	0,14	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Tilikauden tulos	1,28	0,02	0,14	0,53	0,26	0,08	-0,13
Tulorah. korjauserät	-0,53	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41
Tulorahoitus, netto	3,57	2,35	2,57	3,06	2,89	2,81	2,70
Investoinnit, netto	-3,46	-3,84	-4,08	-4,27	-4,35	-4,45	-4,40
Rahoitusjäämä ¹⁾	0,11	-1,48	-1,50	-1,21	-1,45	-1,65	-1,70
Lainakanta	18,42	19,41	20,98	22,25	23,76	25,47	27,23
Rahavarat	6,40	6,02	6,02	6,02	6,02	6,02	6,02

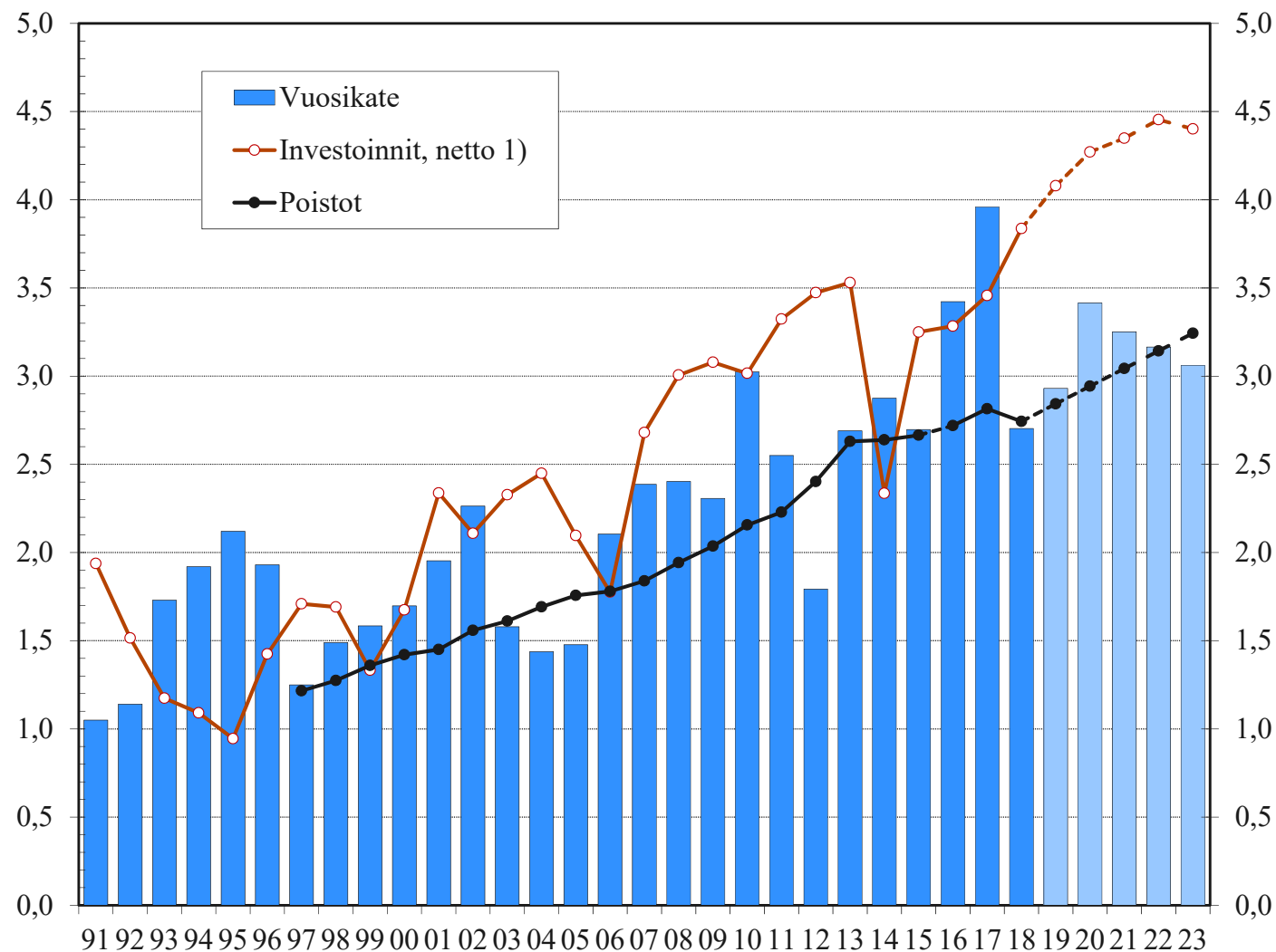
1) Rahoitusjäämä = Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus + investoinnit, netto
Tulorahoitus = Vuosikate + satunnaiset erät, netto + tulorahoituksen korjauserät

Kuntasektorin vuosikate, poistot sekä investoinnit¹⁾ 1991-2023 (painelaskelman mukaan) mrd.€

1) Investoinnit, netto =
Käyttöomaisuusinvestoinnit-rahoitusosuudet
- käyttöomaisuuden myyntitulot.

Vuoden 2014 nettoinvestointien tasoon
vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten
yhtiöittäminen.

Lähde: Vuodet 1991-2018 Tilastokeskus,
Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

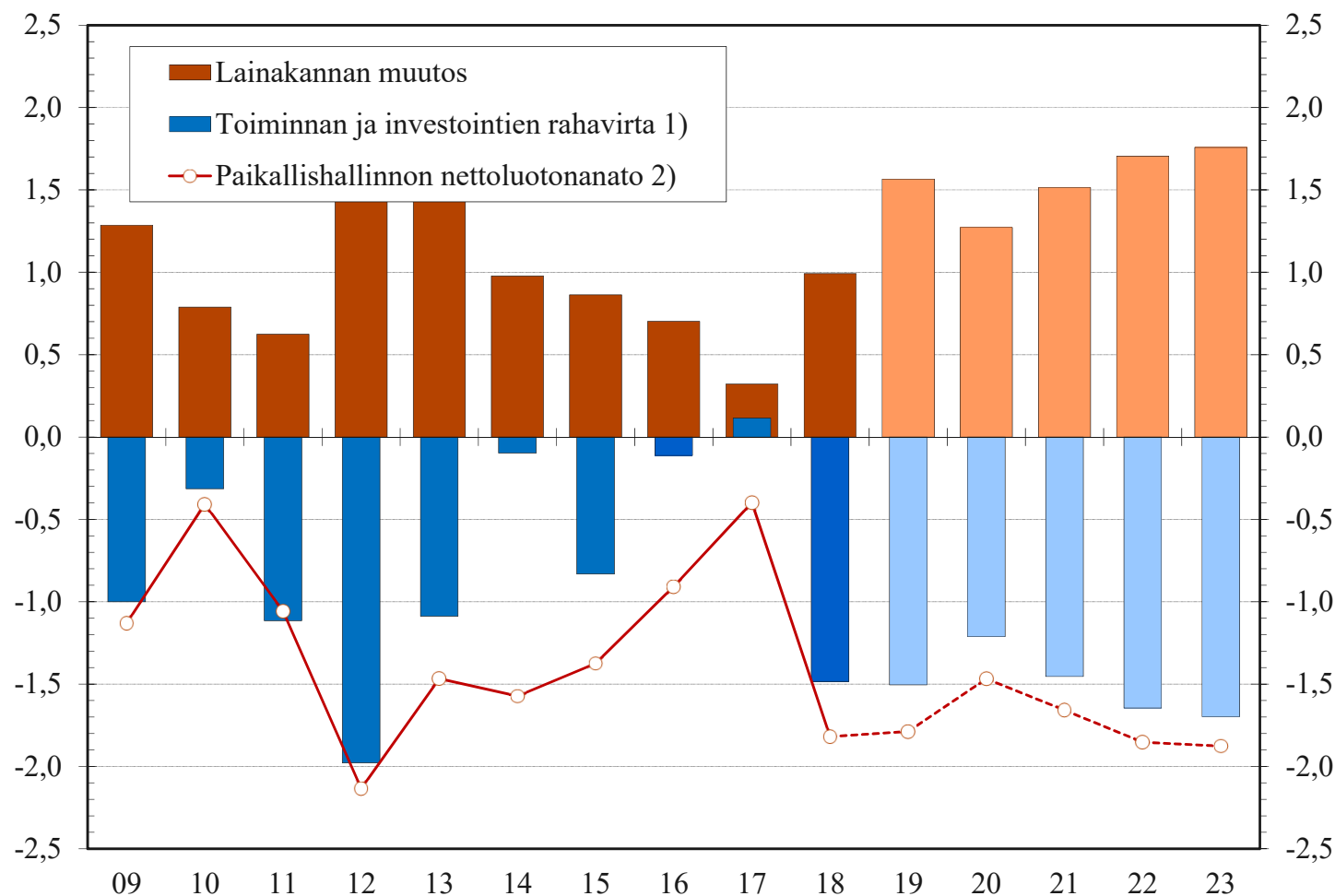

Kuntasektorin toiminnan ja investointien rahavirta, paikallishallinnon nettoluotonanto sekä lainakannan muutos (painelaskelman mukaan) mrd. €

1) Alijäämäinen (neg.) rahavirta ilmaisee, että menoja katetaan kassavaroja vähentämällä tai lainalla. Ylijäämäinen (pos.) rahavirta ilmaisee, kuinka paljon varoja jää antolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

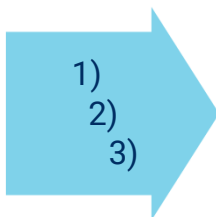
2) Nettoluotonanto kansantalouden tilinpidon mukaan = Paikallishallinnon kokonaistulojen ja kokonaismenojen erotus

Lähde: Vuodet 1991-2018 Tilastokeskus, Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

Kuntatalous ei tarvitse enää leikkauksia, vaan uudistuksia ja säästöjä. Mutta kuinka paljon?

Kolme vaihtoehtoista skenaariota

- Ennusteiden mukaan paikallishallinnon nettoluotonanto on **-1877** milj. euroa vuonna 2023
- Nettoluotonantoa tulee supistaa vuoteen 2023 mennessä
- 0,5 mrd. euroa (tavoite -0,5 % BKT:sta)
- 1,1 mrd. euroa (tavoite -0,3 % BKT:sta)
- 1,9 mrd. euroa (tavoite nolla % BKT:sta)

+1
mrd. €

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BKT käyvin hinnoin, mrd. euroa	233,6	241,7	249,8	257,6	265,1	272,1
Nettoluotonanto, mrd. euroa	-1,8	-1,8	-1,5	-1,7	-1,9	-1,9
Jos nettoluotonanto saa olla max.						
Skenaario 1) - 0,50 prosenttiyksikköä		-1,21	-1,25	-1,29	-1,33	-1,36
Skenaario 2) - 0,30 prosenttiyksikköä		-0,73	-0,75	-0,77	-0,80	-0,82
Skenaario 3) 0,0 prosenttiyksikköä		0	0	0	0	0
Sopeutustarve vuoden 2023 tasolla						
Skenaario 1)						-0,5
Skenaario 2)						-1,1
Skenaario 3)						-1,9

Uuden hallitus- ohjelman kuntia koskeva osuus

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

Hallitusneuvottelut käynnistyivät Säätytalolla 8.5.2019. Ohjelma julkistettiin 3.6.2019

- Neuvotteluja veti Antti Rinne
- Neuvotteluissa mukana Sdp, keskusta, vihreät, vasemmistoliitto ja Rkp
- 18 ilmiöryhmää, jotka etsivät parannuskeinoja
- Elinvoimainen Suomi: pj Ville Skinnari (sd.)
- Kestävän talouden Suomi: pj Lauri Ihalainen (sd.)
- Sote (rakenne): pj. Anu Vehviläinen (kesk)

Hallitusohjelman nimi on: Osallistava ja osaava Suomi

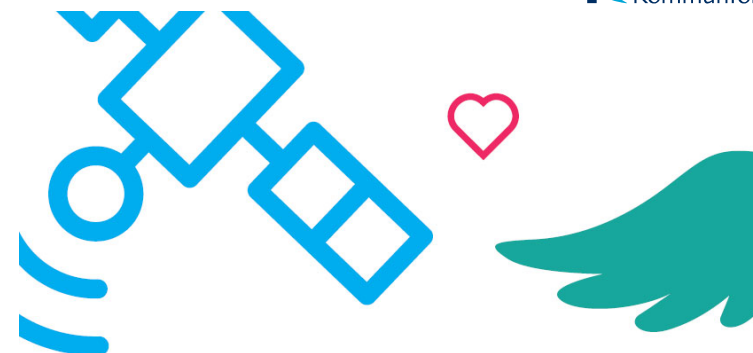
- Tavoitteena sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä Suomi
- Kestävä talouskasvu rakentuu työllisyysasteen nousulle, työn tuottavuuden vahvistumiselle ja vahvalle julkiselle taloudelle.
- Antti Rinteen hallitus tavoittelee 60 000 uutta työllistä työn tarjontaa ja kysyntää tukevilla toimilla.

”Tämä on liian hyvää ollakseen totta, mitä sieltä hallitusohjelmasta on peitetty?” HS kysyi Oodiin tulleilta kansalaisilta mietteitä hallitusohjelmasta

Hallitusohjelman esittelytilaisuus keskustakirjasto Oodissa oli avoin kansalaisille.

Hallitus 3.6.19:44

Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019

OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI

– sosiaalisesti, taloudellisesti
ja ekologisesti kestävä yhteiskunta

Nostoja finanssipolitiikasta

- Pysyviä menoja lisätään 1,23 mrd. euroa vuoden 2023 tasolla
- Menot rahoitetaan verojenkiristyksillä (730 milj. euroa), budjettitalouden menoja ja tuloja uudelleenkohdentamalla (200 milj. euroa) ja loput työllisyysasteen nousulla. Jos työllisyys ei nouse elokuun 2020 budjettiriiheen mennessä, hallitus ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin.
- Veronkiristystä mm. ympäristö- ja haittaveroihin
- Työllisyysaste 75 prosenttia ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä
 - Suurin potentiaali ikääntyneissä, osatyökykyisissä, matalasti koulutetuissa
- Julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan julkisen sektorin tuottavuutta parantamalla
- Normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023 ja julkisen velan BKT-suhde alenee.

Muita linjauksia finanssi- politiikasta

- Maksimissaan 3 mrd. euron tulevaisuusinvestointiohjelma
 - Rahoitetaan omaisuustuloilla, esim. omaisuuden myynnillä
 - Kohdennetaan kertaluonteisiin investointeihin ja kokeiluihin
 - Tarkoituksena välttää menotason pysyvä kasvu
- Kysyntää tuetaan päätösperäisin toimin
 - Valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot
 - Finanssisijoitukset
 - Verotoimet
 - Infrahankkeiden jaksotus
 - Mekanismi poikkeuksellisen vakavan suhdannetaantumana varalle. Koko maksimissaan 1 mrd. euroa
 - Lisämenoja enintään 0,5 mrd. euroa vuodessa
 - Mekanismin käyttö ei ole automaattista

Menolisäykset vuoden 2023 tasolla verrattuna kevään 2019 tekniseen JTS:ään

	Miljoonaa euroa
3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	98
3.1.1 Asuntopolitiikka	12
3.2 Suomi kokoaan suurempi maailmalla	100
3.3 Turvallinen oikeusvaltio Suomi	40
3.3.1 Oikeusvaltion kehittäminen	15
3.3.2 Puolustuspolitiikka	10
3.4 Elinvoimainen Suomi	125
3.4.1. Liikenneverkon kehittäminen ja ylläpitäminen	20
3.4.2 Maatalous	35
3.5 Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	65
3.6 Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi (sis. 3.6.1 sosiaali- ja terveyspalvelut)	270
3.6.2 Sosiaaliturvan uudistaminen	300
3.7 Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	201,5
3.7.1 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisasiat	22,5
Josta jakamattomasta varauksesta	-84
Yhteensä	1 230

+0,7
mrd. €

PÄIVÄN TIMANTTI: Monilla miehillä on täysin harhainen kuva isyydestä, sanoo Lauri Ahtinen

Politiikka

Näin Rinteen hallitus jakaa rahaa: Grafiikat näyttävät, mihin 1,2 miljardia euroa laitetaan

Tässä jutussa käydään läpi, mihin kaikkeen tuleva hallitus rahaa laittaa.

Hallitus lisää menoja pysyvästi noin 1,2 miljardilla eurolla. (KUVA: LEIF ROSAS)

Paavo Teittinen HS

Julkaistu: 4.6. 9:30, Päivitetty: 4.6. 10:48

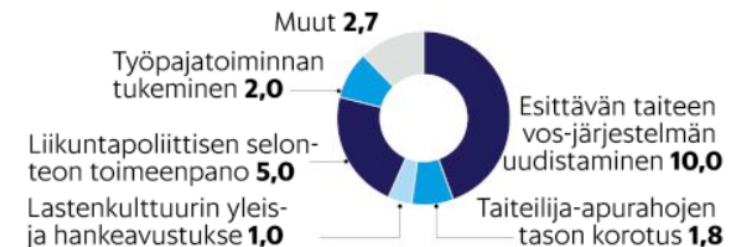

Koonnut: PAAVO TEITTINEN / HS, grafiikka: IINES VIKIÖ / HS
Lähde: Hallitusohjelman liitteet

Työmarkkina- ja tasa-arvoasiat

Kulttuuri-, liikunta ja nuorisoasiat, 22,5 milj. €

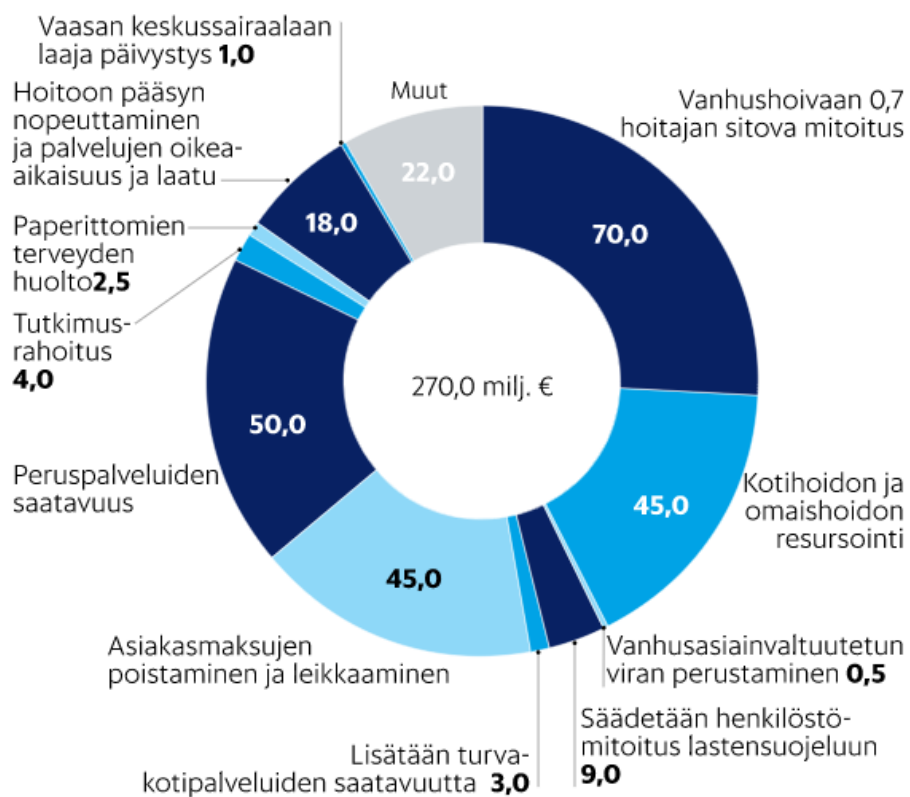

Sosiaali- ja terveystyöpalvelut

270 miljoonan euron investointi, jossa suurimman osan vievät vanhushoivan panostukset.

Koonnut: PAAVO TEITTINEN / HS, grafiikka: IINES VIKIÖ / HS
Lähde: Hallitusohjelman liitteet

Sosiaali- ja terveystyöpalveluiden panostukset

Varhaiskasvatus ja koulutus

200 miljoonaa euroa, josta oppivelvollisuuden korottaminen on isoin panostus.

Varhaiskasvatus ja koulutus

Keskeisiä Antti Rinteen hallitusohjelman kuntapäätöksiä: täysimääräinen kompensatio

Uudistuksen kustannusvaikutus, milj. euroa	Antti Rinteen hallitusohjelma (3.6.2019)	Kuntaliiton alustava arvio	Erotus	Lisähuomioita
Sosiaali- ja terveystalvet, yhteensä 270 milj. euroa				
Sitova hoivamitoitus 0,7:ään ympärivuorokautisen hoivan yksikössä	70	200	-130	Haarukka 200-250 milj. euroa.
Peruspalveluiden saatavuus (hoitotakuun kiristäminen)	50	100	-50	Henkilöstön saatavuus saattaa aiheuttaa lisäkustannuksia
Kotihoidon ja omaishoidon resurssointi	45			Hallitusohjelmassa ei avata tätä linjausta.
Asiakasmaksulain uudistaminen	45			
Osaaminen ja sivistys, yhteensä 201,5 milj. euroa				
Oppivelvollisuuden pidennys 18-ikävuoteen ja maksuton toinen aste	107	183	-76	Kustannukset riippuvat toteutusmallista
Lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistaminen	18			
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen, sitova mitoitus toisen asteen opiskelijahuollon palveluihin	29			Kustannukset riippuvat toteutustavasta
Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus	17	Suuruusluokka oikea		
Ryhmäkokojen pienentäminen varhaiskasvatuksessa	16	Suuruusluokka oikea		
Harrastusmahdollisuus koululaisille	14,5			Tilastoja harrastustoiminnan rahoituksesta ei ole
Vahvistetaan suomi/ruotsi toisena kielenä (S2) –opetusta varhaiskasvatuksessa velvoittavaksi				Lapsimäärä vähäinen
YHTEENSÄ	470		-256	

Rinteen hallituksen lupaus 1 000 uudesta lääkäristä ei vakuuta maakunnissa: "Meillä on nytkin viisi lääkäriavokanssia auki – palkkaisimme heti, jos löytyisi lääkäreitä"

Keskusta

Vihreät De Gröna

Talous

Kuntaliitto varovaisen toiveikas – mutta tuleehan tehtävien lisäksi myös rahaa?

Kuntaliiton Minna Karhuselle kelpaa hyvät päätökset, kunhan kunnille annetaan myös taloudelliset resurssit päätösten toteuttamiseen. (Kuva: Liisa Takala)

3.6.2019 klo 14:10

Hallitusohjelma julkaistiin 3.6.2019

Hallitusohjelman verolinjauksia

Kiinteistöverotus

- Kiinteistöverouudistuksen valmistelu jatkuu
- Alennetaan merituulivoimaloiden kiinteistöverotusta
- Vapautetaan luonnonsuojelulain nojalla suojellut alueet kiinteistöverosta
- Kiinteistöverotusta ei laajenneta maa- ja metsätalousmaahan

Kaivosverotus

- Siirretään kaivokset sähköveroluokkaan I ja poistetaan ne energiaveroleikkurin piiristä
- Selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön erillinen kaivosvero

Energiaverotus

- Siirretään sähköveron veroluokkaan II kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit (datakeskus)
- Alennetaan verotukea yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa (CHP-laitos)

Veroperustemuutokset

- Kuntatalouteen vaikuttavat veroperustemuutokset kompensoidaan nettomääräisesti

Maakuntaverotus

- Mahdollisen maakuntaveron käyttöönotolla ei ole tarkoitus nostaa verotuksen tasoa.

Hallitusohjelma julkaistiin
3.6.2019

Soten eteneminen

- Tulevat 18 maakuntaa hoitavat **vain** sote-palveluita sekä palo- ja pelastustointia.
- Maakuntien rahoitus perustuu **valtion rahoitukseen**
- Sote-rahoitusjärjestelmä perustuu **tarvevakioituihin kriteereihin**
- Käynnistetään valmistelu **maakuntaveron** käyttöönotosta
- Sote- ja pelastustoimen **kiinteistöjen** tilajohtamista kehitetään kokonaisvaltaisen kiinteistöasiantuntijan ja omistajan aikaansaamiseksi.

Mutta hallitusohjelma ei sisällä linjauksia mm.

- Kuinka suuri on sote-uudistuksen **kustannusten kasvun hillintätavoite?**
- Miten **kuntien tuloja siirretään** maakuntien rahoitusta varten?
- Minkälainen **tasausjärjestelmä** sote-rahoitusjärjestelmään sisältyy?

Summa summarum

Mitä kuntataloudessa tarvitaan?

Säästöjä myös koko julkiseen talouteen.

1. Kehyspäättös +989 milj. euroa

+1
mrd. €

Kilpailukyky sopimuksen ja määrä-aikaisten indeksijäädytysten päättyminen vuoteen 2019, valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus ja verotulomenetysten kompensaatiot.

2. Tasapainottamismiljardi: Ei mainita hallitusohjelmassa

+1
mrd. €

Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta pysyy painelaskelman mukaan 1,2–1,7 mrd. euroa negatiivisena koko kehyskauden 2020–2023.

Tarvitaan tasapainottamistoimia sekä valtiolta että kunnilta, niin menojen hillinnän kuin tulopohjan vahvistamisen osalta.

3. Täysimääräinen korvaus kuntien tehtävien ja velvoitteiden lisäyksistä

+0,7
mrd. €

- Seitsemässä päivässä lääkäriin
- Tuhat uutta lääkäriä
- Vanhusten hoivan hoitajamitoitukseksi 0,7
- Oppivelvollisuuden pidennys 18 ikävuoteen + maksuttomuus
- Lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus
- Sitova mitoitus toisen asteen opiskelijahuoltoon
- Maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille
- Täysipäiväinen kokoaikainen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus
- Pienennetään yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja (1/7)

Tulevalla hallituskaudella kuntien asukkaat tarvitsevat vaikuttavia ja hyvin tuotettuja palveluita. Palveluiden rahoitus tulee olla kestävällä tasolla, eikä kuntien valtionosuuksia saa enää leikata.

Minna Punakallio

Pääekonomisti

@MinnaPunakallio